

A
KOSMOS
NYOMDAI MŰINTÉZET
GALÁNTA

JUBILEUMI
EMLÉKKÖNYVE

Országos Széchényi Könyvtár

Galánta, 1933.

EMLÉKKÖNYV

NEUFELD SAMU ÉS NEUFELD JÓZSEF

50

25

ÉVES NYOMDÁSZSÁGÁNAK

JUBILEUMA

ALKALMÁBÓL.

GALÁNTA
AZ INTÉZET SAJÁT NYOMÁSA

ALAPITTATOTT 1889.

KITÜNTETVE:

BUDAPEST 1896

SZEGED 1905

BRATISLAVA 1931

DISZOKLEVÉLLEL ÉS. ARANYÉREMMEEL.

1880-1930

NEUFELD SAMU

a

KOSMOS NYOMDAI MŰINTÉZET TULAJDONOSA.

Született Nagyszőlősen 1867 március 24-én.

Nyomdászati szakmába lépett 1880 április 7-én.

1908-1933

NEUFELD JÓZSEF

a

KOSMOS NYOMDAI MŰINTÉZET TULAJDONOSA.

Született Galántán 1895 március 9-én.

Nyomdászati szakmába lépett 1908 július 1-én.

50 éves arany jubileum.

25 éves ezüst jubileum.

Milyen szép, milyen felemelő ünnep ez, különösen egy nyomdász pályafutásában, mikor a kor nem jelent öregséget és vele járó hanyatlást és fogyatékoságot, ellenkezőleg ilyen cél tudatos törekvő üzletvezetés mellett fejlődésre és megerősödésre utal.

Vállalatunk fennállásának 40-ik és nyomdászságunknak 50-ik, illetve 25-ik évfordulója alkalmából a legőszintébb és leghálásabb köszönetünket fejezzük ki mélyen tisztelt pártfogóink és üzleti barátainknak.

Cégünk fennállása óta a folyton tökéletesedő technikával együtt haladva, mindenkor kielégítette a művelt közönség kíváncsiságait. Ennek alapján minden reményünk meg van, hogy a m. t. közönség a jövőben is méltányolni fogja törekvéseinket és továbbra sem tagadja meg jóakaratu támogatását cégünkkel szemben.

Nyomdánk és könyvkötészetünk — szerénytelenség nélkül — a tökéletesség oly magas fokán áll, hogy az nemcsak a mindennapi tömegmunkákat, hanem a legkülönlöfélébb és legmagasabb igényeket is kielégíti. S hogy e szavak nem légből kapott állítások, hanem tények, azt már a múltban és jelenben szállított munkáink és a nyert kitüntetések bizonyítják.

Félszázad hosszú idő. Az egyes ember életében már pedig öregséget jelent, különösen, ha e félszázadot a férfi kor kezdetétől kell számitanunk.

Ezért vált szükségessé, hogy Neufeld József fiam társuljon a céghez, aki már gyermekkorától az üzemben nevelkedett és a vállalat technikai vezetését lelkiismeretesen és pontosan teljesíti.

Meg vagyunk győződve arról, hogy vállalatunk eddigi működése a m. t. közönség legkedvezőbb bírálatát nyerte meg és kérjük további szíves érdeklődésüket és pártfogásukat.

Kiváló tisztelettel

NEUFELD SAMU és NEUFELD JÓZSEF

A KOSMOS NYOMDAI MŰINTÉZET TULAJDONOSAI.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ötven év története.

A közönség a nyomdászatot a könnyebb iparágak közé sorozza. Tényleg azonban máskép van a dolog.

A nyomdászat egyike a legtöbb fáradságot, türelmet igénylő mesterségeknek. Oroszországban, a cári uralom alatt a nagy bűnösöket ólombányákba szokták deportálni. Hogy az ólombányászat testet-lelket ölő foglalkozás, azt mindenki tudja. A nyomdász is kora reggeltől késő estig, sokszor éjjeleken át az ólombányában áll azzal a különbséggel, hogy nem a sziklák között keresgél, hanem a kész ólombetűket sorakoztatja egymás mellé a szekrények száz meg száz rekeszeiből, hogy azokból szók és mondatok keletkezzenek s néhány perc alatt sokszorosítva a közönségnek kedves olvasmányul szolgáljanak.

Eltéktelve azon körülménytől, hogy az ólommal való bibelődés nem valami kellemes dolog, a belüszedés nehéz munkáját mutatja az a tény is, hogy a nyomdász foglalkozása közepette le nem ülhet, kezeivel villámgyorsasággal kell munkálkodnia, szemei állandóan egy helyre vannak szegezve, eszének a kézirat betűin kell járnia; a más mesterségeknél való tréfálkozásnak, füttyülés és dalolásnak itt semmi helye; némának kell lenni, mint a sír, mert különben megterem a nyomdászat hatalmas ellensége: a sajtóhiba.

Ugyancsak jó idegekkel és tehetséggel legyen tehát az megáldva, aki a nyomdászatra adja a fejét, mert a vézna beteges ember idő előtt elpusztul a bányában, a tehetségtelen pedig soha sem fog érvényesülni.

A nyomdászat nem csupán a betűk kiszedéséből és egymás mellé rakásából áll — ezt elvégezhetik a tanoncok is — hanem alakító tehetség is kívántatik ahhoz, amelyet csak hosszú, évek során át űzött, gyakorlott és szorgalmas tanulás által tehet magáévá az ember.

Nyomtatványok megrendelése alkalmával, a közönség nagy része maga sem tudja, hogy mit akar. Rendszen a nyomdásznak kell kitalálni a megrendelő gondolatait, a fogalmazás is az ő dolga, a külalak, a tetszetős forma meg pláne a nyomdász ügyességére és izlésére van bízva, mert a közönség kritizálni igen jól tud, de arra, hogy a sajtóból kikerült nyomtatvány mily köntösben diszelegjen és a szemeknek tessenek, bizony csak elvétve tud útbaigazítást adni. Pedig úgy a könyvek, mint bármi néven nevezett nyomtatványok elkészítésénél fontos a külalak. Az egyszerű étel tiszta tányéron feladva ízletesebb, mint a legfinomabb pecsenye nem megfelelő edényekben. Így vagyunk a nyomtatványokkal is. Sokszor megtörténik, hogy jó munkák silány alakban nem kelteneek feltűnést, míg a pongyolaságok vonzó külsőben felszínre jutnak s közkedveltségnek örvendenek.

Értetni kell továbbá a nyomdásznak a rovatok helyes beosztásához is. Ezáltal eléri azt, hogy sokkal több szöveget képes bizonyos papírra rányomni, mint egy más tehetségtelen kontár nyomdász. Ebből ugyan nincs haszna, de a megrendelőt megkiméli a fölösleges postaköltségektől vagy nagyobb kiadásoktól, ami nehezebb és nagyobb terjedelmű könyvek és nyomtatványoknál bizony sokszor tekintélyes összegre rúg; innen van az, hogy az egyik nyomdász féláron képes előállítani azt, amiért egy másik négyszer annyi árt kér.

Világos tehát, hogyha valahol, úgy a nyomdászat terén különösen csak oly ember érvényesülhet, aki töviről-hegyire érti a szakmáját s a kor előrehaladásával képes azt kifejleszteni és tökéletesíteni.

A mai kor meg is kívánja a nyomdásztól, hogy

ne csak a betűhalmaz között tudjon eligazodni, hanem a közönség kényelmét keresve, annak ízlését eltalálja s a beadott száraz fogalmazványokba életet öntsön.

Vaskos köteteket tenne ki az a sok mezőgazdasági, társadalmi, közigazgatási, színházi, szépirodalmi cikk, hasznos tudnivaló, nyílttéri közlemény, gyászjelentés, meghívó, mindenféle békét, örömet, bűt, bánatot hirdető szöveg, a mit kiszedtem, megértettem s talán jobban szívemre vettem, mint maguk a cikk írók. S mégis azt veszem észre, hogy a sok hasznos tudnivalóból annyit sem jegyeztem meg, hogy egy ruhafoltot képes volnék eltávolítani. Pedig annyira beleéltem magamat szedés alkalmával a nyomtatványok szövegébe, hogy szinte egész valómat átjárták. No de jobb is az így! Ha az a sok waggon papir, az arra nyomtatott szöveg mind eszemben volna, akkor a nagy tudománytól bizonyára megőrülnék.

A feledés a legsajgóbb sebeket is begyógyítja; a nyomdászoknál pedig ez a legfőbb kincs, ez biztos szer, e nélkül ugyyszólván lehetetlen nyomdásznak lenni.

Emlékszem, midőn az iskola falait elhagyva 13 éves koromban tanoncnak állottam be: az első hetekben oly sápadt s ijesztő arcszinben valék, hogy atyám aggódva egészségi állapotom felől tudakozódék, majd az élelmezés és ágyam tisztasága stb. felől kérdezősködött, de minthogy határozott választ nem kapott, az orvoshoz vitt. Itt kiderült, hogy álmatlanság a bajom oka. Ugyanis az a sok cikk, a mit nappal kiszedtem, éjjel megjelent fejemben s én bizony, mint az iskolás gyermek a lelkéjét, úgy recitáltam magamban azokat.

Atyám azzal fenyegetett, hogy nem enged nyomdásznak lenni, ha meg nem tanulok feledni.

S hogy ez könnyebben menjen, altató porokat vettem be s háziasszonyom hideg vízzel kúrált lefekvés előtt.

Eleinte sokat gyötörtem magamat, kiűzve fejemből

a sok gondolatot, de végre mégis megtanultam feledni, miről a következő levéllel értesítettem atyámat:

Kedves Szülőim!

Örömmel értesitem önöket, hogy hála Istennek már igazán ostoba vagyok, mert nemcsak azt felejttem el, a mi egy nap alatt történik, hanem a mit reggel szedek, abból már délben sem tudok semmit. Igen jó nyomdász lesz belőlem, hagyjanak tehát továbbra is itt. Kezeiket csókolja szerető fiuk

Samu.

25 évi nyomdászágom alatt pedig oly jól belegyakoroltam magamat a feledésbe, hogy sokszor ki se viszik a nyomdából az elkészített munkát, már is elfeledem tartalmát...

— — — — —
Visszatérve gyermekkoromra, érdekes előzményei vannak nyomdászágomnak. Atyám fűszer- és vaske-reskedő volt s ezenkívül nagytőzsdével bírt. Minthogy nem akartam tanulni, ijesztésképen maga mellé vett tanoncnak. Atyámmal együtt öten voltunk az üzletben. Hogy elmenjen a kedvem a tanonckodástól, atyám minden kellemetlen és piszkos munkát reám bízott. Nekem kellett reggel és este a vasrudakat, kályhákat, üstököket a bolt elé és visszacipelnem. Télen oly hidegek voltak e vastárgyak, hogy sokszor oda tapadt a kezem bőre is. A kezeim pedig, különösen a petróleum szivattyúzás alkalmával annyira fájtak, hogy nem bírtam felemelni azokat.

Hasztalan panaszkodtam. Az inas nem úr, — mondta ilyenkor édes atyám — sőt ha máshova adlak inasnak: még cipőket is fogsz tisztítani, a seprés és minden néven nevezett alsóbb munka a te dolgod lesz. Inkább hagyd itt az inasságot s menj iskolába.

Én azonban — ámbár jó tanuló voltam — irtóztam, hallani sem akartam az iskoláról. Papirgyáros, fényképész vagy nyomdász szerettem volna lenni. Addig-

addig rimámkodtam, míg atyám csakugyan beleegyezett abba, hogy fényképész lehessen; de közben oly nyomorúságosnak tüntette fel a fényképész helyzetét, hogy elment attól a kedvem, jóllehet már helyet is szerzett Szatmárt.

Ekkor arra kértem, hogy adjon M.-Szigetre nyomdásztanoncnak. Atyám teljesíté kérésemet, bement az ottani részvénytanyomdába és röviden megegyezett. Másnap már útnak indított egy negyedosztályú vasuti kupéban, mely 36 ember vagy 6 lovat fogadhatott magába.

Sőtét este érkeztem M.-Szigetre s ott egy szállóban vontam meg magamat. Másnap reggel beállítottam a nyomdába. Ámultam-bámultam annak csodálatos berendezésén. Az idegen arcok és hangok azonban oly visszataszító hatást gyakoroltak lelkemre, hogy elkeseredtem s jobban szerettem volna otthon lenni. Délfelé az egyik betűszedő azt parancsolta, hogy ebéd után seperjem ki a nyomdát s ha estig nem fogom ismerni a betűk fekvését a szekrényben, akkor felképel.

Képzeltető, hogy e parancs mily kellemes benyomást tett amugy is elszorult szívemre s mennyire sértve éreztem magamat. Délben a főnök, főnökné, segédek szabadtak, hogy menjek ebédelni. Én azonban megvettem ételüket, ott hagytam őket s széjjelnéztem a városban. Bolygásom közben megpillantottam egy más nyomdát. Bementem. Kisebb volt, de a benne levő személyzet beszédmodora, a szivélyes fogadtatás annyira megtetszett, hogy rögtön tanoncnak ajánlkoztam. A főnök azonban azt mondta, hogy csak atyámmal intézheti el ezen ügyet. Szomorúan léptem ki a nyomdából s siettem a szállóba, a hol levelet írtam atyámnak. Magírtam neki, hogy faképnél hagytam a részvénytanyomdát, vendéglőben lakom és egész nap az utcákon csatangolok s attól tartok, hogy a rendőrség haza toloncoltat.

Szegény édes atyám levelem vétele után annyira megijedt, hogy a legközelebbi vonattal már M.-Szigeten

volt. Szepegeve mondtam el neki a történeteket s kértem, hogy adjon a Huzly-féle nyomdába. Nem mondott ellent. Odamentünk s alapos megbeszélés után alanti szerződést kötötték, a melyet a mai napig is híven őrzök, mint fiatalkori emléket.

Az eredeti szerződés így szól:

SZERZŐDÉS.

Alul is írott midőn fiamat Huzly Károly nyomdájába tanulólul beadom, kötelezem magamat, hogy a tanítási 3 évre Huzly Károly úrnak fizetek 100 azaz Egyszáz forintot, még pedig ebből minden fél esztendőbe 16 forint 67 krajcárt előlegesen pontosan fizetni o. é. tartozok; kötelezem magamat egyszersmind fiamat ruházni valamint ötet kosztal a kikötött ideig tartani.

Én Huzly Károly pedig kötelezem magamat, hogy Neufeld Izráel úr szállósi lakos fiát a három év alatt úgy a gépészetre mint a szedészet valamint a könyvkötészetbe begyakorlom, továbbá a három év letelte után a fent nevezett fiát kellő bizonyítvánnyal és szabaduló okirattal tartozom ellátni.

Jelen szerződés úgy Neufeld Izráel valamint Huzly Károly előtt felolvastatott és általuk minden pont elfogadtatott.

Kelt M.-Szigeten 1880. április 7-én.

Előttünk:

*Rövid János
Keresztény Gábor*

*Neufeld Izráel
Huzly Károly.*

A Huzly-féle nyomdában igen jó dolgom volt. Szerettek és megbecsültek.

Én pedig szorgalmasan tanultam.

Alkalmam lett volna alapos kiképzésben részesülni, mert a rendes munkákon kívül lapkiadással is foglalkoztunk. Itt lett nyomtatva az akkori „Mármárosi Tárogató” című hetilap. Ámde a nyomda idő közben csődbe jutott s így nekem is távoznom kellett innét s szülőim haza vittek. Otthon azonban nem volt mara-

dásom, minden áron nyomdász akartam lenni. Atyám belátta, hogy csakugyan hivatásom van e pályára, azért nem tartott otthon. Sátoralja Ujhelyre kerültem, a hol atyám a „Zemplén” nyomdába adott be tanoncnak.

Ez a nyomda a nagyobb szabásuak közé tartozott és Boruth Elemér a törvényszéki elnöknek veje, volt a tulajdonosa. Számos gép és 8—10 tagból álló személyzet működött körülöttünk. A rendes nyomtatványokon kívül a „Zemplén” és „Gazdasági Értesítő” című lapok kiadásával is foglalkoztunk. Ebben a nyomdában teltek el tanoncz éveim szorgalmas tanulás és munkálkodás között. Főnököm úgy szeretett, mint saját gyermekét. Minden szinelőadás-, hangverseny- és bűvésztélyn jelen voltam belépti jegy nélkül. Szóval vidám napokat éltem.

1883-ik év nov. 1-én leteltek inas éveim. E napon az összes személyzet szabadságot kapott, szünetelt a munka. Ünnepiesen felöltözködve jelentünk meg a nyomdában. Pillanatnyi várakozás után főnökönk, Boruth Elemérné is belépett közibénk és szép beszédet intézett hozzánk, melyet e szavakkal végzett „Most pedig kiragadom Samukát a tanoncok kötelékéből és átadom a segéd uraknak, kérve önöket, hogy tekintsék Neufeld urat kartársuknak.” E fontos aktus után még egy évet, mint segéd töltöttem itt s azután megkaptam szabaduló leveletem, mely így hangzik:

BIZONYÍTVÁNY.

Alólirott vállalat által ezennel hitelesen igazoljuk, hogy

NEUFELD SALAMON

n.-szöllősi illetőségű Mózes-vallású ifjú, 1880. ápril hó 7-én Huzly Károly úr nyomdájába belépett, onnan nemsokára hozzánk által jött: itt a betűszedő művészet minden ágát tökéletesen elsajátította és magát józanon, szorgalmasan és erkölcsileg kielégítőleg viselte; — miért is 1883.

november 1-én bevett szokásaink szerint, az összes személyzet jelenlétében, szabályszerűleg felszabaldult. — Ezen időtől fogva alólírt napig mint accidenc-szedő működött, s őt mint ügyes, szorgalmas, józan magaviseletű és rendszerető egyént mindenkinek bizalomteljesen ajánlhatjuk.

Sátoralja-Ujhely, 1884. október hó 31.

Werner Miksa
üzletvezető.

Boruth Elemérné
nyomda tulajdonos.

1884. év október hó 31-én elhagytam Sátoralja-Ujhelyt s már másnap Kassán voltam munkában a Bernovits-féle nyomdában, ahol Joha Ignác egykori tanítómesterem vezette az üzletet. Rövid működés után Eperjesre mentem. Vidéki nyomdában azonban nem volt már kedvem dolgozni. Pestre, a nagy városba vágyakoztam. S minthogy nem rendelkeztem elegendő utiköltséggel, hazulról sem akartam kérni, azért Szikszón át gyalog tettem meg az utat Miskolcra. Itt aztán, minthogy igen fáradt voltam, kénytelen valék jegyet váltani Keresztes Nyáradig. Ezzel a jeggyel a vasuti kupéban való ide-oda bujkálás és rettegés között lejutottam Pestre. Mindössze két krajcár, egy zsemlye volt a zsebemben és egy rossz esernyő a kezemben. Sokat hallottam már a „Spergeld“-ről, azért siettem fedél alá jutni. Éhesen és fáradtan tértem be a Szerecsen-utcán az egyik kávéterembe. S miután sikerült itt szállást kapnom, szobámba vonultam és lefeküdtem.

Örökké emlékezetes lesz előttem az itt töltött éjszaka. Korgó gyomromat még csak elcsitítottam volna, de a nyugtalanító gondolataimat nem tudtam kiverni fejemből. Minden neszre figyelmes lettem. Azt hittem, hogy rendőr lép a szobámba, aki visszatoloncol a „kurta“ vasuti jegy miatt. Üres zsebem is eszembe jutott. Magam elé képzeltem a kávést, amint reggel a szálláspénzt fogja kérni. Óráim és láncom ugyan meg volt még, bátran nyugodhattam volna, de nem tudtam elűzni a rossz gondolatokat. Bántott az a tudat is, hogy e nagy városban

nincs ismerősöm ; soha se voltam még Pesten, mit fogok tenni, ha nem kapok állást?!! Közben közben nagyokat sóhajtottam: ej de jó volna, ha reggelig szárnyaim nőnének, hogy visszarepülhetnék Nagy-Szóllósré! A sok töprengés között végre mégis álom jött szemeimre, szunnyadozni kezdtem; de szendergésemből csakhamar felriasztottak a poloskák. Újra megrohantak a gondolatok s mint a fúriák: kínoztak reggelig. Nemsokára a napsugarak is bemosolyogtak az ablakon s én felöltözöködvén, kávéért kértem.

A reggeli elköltése után ernyőmet és órát zálogban hagyva, a városba siettem. Felkerestem a Légrády Testvérek „Pesti Hirlap” nyomdáját, ahol azonnal alkalmazást nyertem. A túlságos sok munka és a nyomda dohos levegője miatt azonban három nap múlva nemcsak az állást, hanem a fizetésemét is otthagytam.

Amint elkeseredetten fel és alá jártam, a Nádor utcában megpillantottam Birkholz és Vajda kő- és könyvnyomdáját. Beléptem s segédül ajánlkoztam. Az öreg Birkholz behívatta művezetőjét, Lögel Frigvest és felvételített. Amint kiismerték a munkaképességemet: másodszedőnek nevezték ki Sängér mellé. Itt értem meg az 1885-ik évi kiállítást is, amikor tengernyi munkával voltunk elhalmozva. Pontos és rendes munkáimmal annyira megnyertem főnökeim tetszését, hogy önmaguktól javították meg fizetésemét. Azonban a fizetésjavítás nem igen örvendeztetett meg; mert nagy csapás ért. Helyiségünk a báró Schossberger-féle sötét palotában lévén, nappal gázvilágítás mellett kellett dolgoznom, mitől annyira elrontottam a szemeimet, hogy szemüveget kellett vennem. Szerencsére azonban megszűnt a munkatorlódás, merta mint bevégeztem a Maklár és Gutjahr és Müller kiállítási árjegyzékeinek szedését: beköszöntött az uborkasaison. Ezután úgyszólván ingyen szedtem a fizetésemét. Csak szállítóleveleket, feliratokat szedtünk. A gépek heteken keresztül „Luna és Flóra” gyertya

csomagoló papirjainak külzetét nyomták. Heteket töltöttünk el vidáman szórakozás és mulatozás között. De a dinom-dánomot, nemsokára szánom-bánom követte.

Megbetegedtem. Bajom oly súlyos volt, hogy munkaképtelenné váltam s kénytelen voltam haza utazni szüleimhez. Heteken keresztül feküdtem. E mellett nem volt szabad dohányoznom, sőt még rendes ételekkel sem élhettem, csupán kecsketejet volt szabad innom.

Midőn ismét visszanyertem egészségemet, Munkácsra vitt a sorsom. A „Kárpát“ könyvnyomdában alkalmaztak. Itt én voltam a személyzet feje. A „Munkács“ című hetilap is az én kezemből került ki. Lassankint oly hírnévre tettem szert, hogy mindenfelé hívtak, többek közt Kisváradra és Ungvárra. Ezen utóbbi helyre már el is szerződtem. Mikor főnököm ezt megtudta, a rendőrkapitány elé állíttatott. Hasztalan volt azonban minden kapacitálása, mert rövid idő múlva mégis elhagytam Munkácsot s Mármaros-Szigetre költözökdttem.

A részvényt nyomdában dolgoztam a „Mármaros“ és „Mármarosi Lapok“ mellett. Innét később átmentem a Vider-féle nyomdába, ahol mint ügyvezető 60 frt havi fizetés mellett a „Mármarosi Hirlap“ szedésével is foglalkoztam. Vider teljesen rám bízta a nyomdája vezetését, melyet néhány év alatt teljesen kibővítettem és virágzóvá tettem. E nyomda révén sokféle összeköttetésre és nagy ismeretségre tettem szert, ami azt eredményezte, hogy fizetésem kevésnek bizonyult, mert a társaságokban való szereplés bővebb költekezést, szebb ruházkodást kívánt.

Vider úrnak elpanaszkodtam bajomat s fizetésjavítást kértem. A jó öreg úr azzal vigasztalt, hogy sok családos ember van, akinek annyi fizetése sincs, mégis megél s kereken kijelentette, hogy több fizetést ez idő szerint nem adhat. Szavait megszívleltem s békésen dolgoztam tovább. Időközben felébredt bennem az önállóság gon-

dolata, valamint a szerelem érzete is. Röviden el is határoztam magamban, hogy nyomdát nyitok és megnősülök.

1889-ik évben megnősültem s ekkor volt önállóságom kezdete. Nyomdát és papírzületet nyitottam Huszton. A nyomda nagy gyorsajtóval volt ellátva s a berendezés 2400 forintba került a papírzületi berendezésen kívül. 4 segéd, 2 tanonc és egy kerékhajtóval dolgoztam. Nyomtam a Gonda-féle „Vasuti áruszállításról” című vaskos könyvet, iskolai értesítőket, ref. egyházi jelentéseket és számtalan könyvet.

Szülőim egy alkalommal meglátogattak s nyomdám és üzletem felől tudakozódtak. Hiteles könyvből mutattam ki, hogy nyomdám napi 12 forint tiszta haszonnal dolgozik. S ez nem is csoda, hiszen az összes hivatalnokok, iskolák, felnőttek, gyermekek nálam vásároltak s mindent nálam rendeltek meg. Szüleim meggazdagodást jósoltak. Természetesen ez be is következett volna, ha jövedelmemet két személy föntartására kellett fordítanom. Ámde az összes személyzetet nekem kellett ellátnom és azonkívül kaptam sommás váltó keresetet a kir. járásbíróstól, hogy három nap alatt fizessen le azon 1400 forint összeget, amennyivel a nyomdára adós maradtam az üzlet keletkezésekor.

A cég, melynél 150 forintos negyedévi részletekre vettem a nyomdát, még az első részlet esedékessége előtt, egyszerre az egész összegre beperelt.

Fel nem tudtam fogni, hogyan lehetséges ez és ijedtemben Nagy-Szóllósra, atyámhoz utaztam a sommás keresettel. Atyám igen bosszankodott. Engem tartott a hibásnak. Pedig tudtam biztosan, hogy nem én vagyok a hibás. Atyám ekkor Husztra utazott velem s miután megtaláltuk a kötlevelet, ügyvédhez fordultunk.

Az ügyvéd engedte a céget foglalni, sőt árverezni is, mert kisült, hogy a cég hamis utakon jár.

Az árverésből befolyt 900 forint letiltatván, újra megkezdhettem volna működésemet Huszton, de mint

hogy szégyenlettem magamat, feloszlattam személyzetemet s a nyomda szünetelt.

Hosszú vajudás után elhatároztam magamban, hogy a pozsonymegyei Somorjára költözködöm. Fel is adtam nyomdámát Süly hajóállomásra, honnét szekerekkel kellett volna Somorjára szállítani.

Amint Budapestre érkeztem, egyenesen a hajóállomásra siettem, ahol azt a kellemetlen hírt hallottam, hogy már megszűnt a hajóközlekedés. Így tehát nyomdám is ott rekedt március hónapig.

Kétségbeejtő helyzetbe jutottam. Nem tudtam mitevő legyek?! El nem tudtam képzelni, hogy hogyan fogom átöltöteni a telet feleségemmel minden kereset nélkül. Addig addig töprenkedtem, míg felfutott magamban, hogy beállok valamelyik pesti nyomdába segédnek. Elmentem Hagara Viktor, a nagyszöllősi országgyűlési képviselőhöz s kértem, hogy adjon ajánló levelet valamelyik nyomdába.

A képviselő úr az „Országgyűlési Értesítő” nyomdájába vezetett, ahol maga is részvényes volt. E nyomdában egy napilap és 17 hetilap készült. Reám a „Hét” című szépirodalmi hetilap szedését bízta eleintén, aztán II-od accidenz szedő lettem Medek István mellett. Hetenkint 16—24 forint volt a keresetem s ebből éldegéltem feleségemmel.

A tél vége felé egy pincehelyiséget béreltem s az volt a szándékom, hogy Pesten telepedem le nyomdámmal, megint kellemetlenség ért. Mire elindultam a hajóállomásra, hogy nyomdámát kiváltsam, már az első hajó elvitte azt.

Somorjára ugyan nem volt valami nagy kedvem menni, de belenyugodtam sorsomba s néhány napig még Pesten maradtam, mely idő alatt rokonaimmal váltottam levelet, tanácsot kérve tőlük. Sok levelet és azokban tömérdek útbaigazítást kaptam. Legjobban tetszett valamennyi között apósom tanácsa, ki Pollák úr, hódii lakos ajánlatára Galántát jelölte meg letelepedési helyül.

Én azonnal felkerestem előbb levéllel, azután sze-

mélyesen Chemez Árpád galántai jegyző urat, ki szívesen adott felvilágosítást az itteni viszonyokról s megjegyezte, hogyha jól és olcsón fogok dolgozni, akkor megélhetek Galántán. — Majd átmentem az akkori főszolgabíró, Új István úrhoz kérve támogatását. A főbíró úr is szívesen fogadott s megígérte, hogy pártfogásba vesz, ha érdekes leszek rá.

Azután felkerestem az intelligens urakat is, többek közt Dr. Neumann Mór ügyvéd urat, aki bátorított és biztatott, hogy nem kell potom áron dolgoznom, szívesen fizetnek nekem is annyit, mint más nyomdásznak: csak tisztességesen dolgozzam.

Mig én az urak pártfogása után jártam, addig Chemez Árpád körjegyző úr oly kegyes volt hozzám, hogy lakást is szerzett számomra Ambrus Ferenc akkori városbíró úrnál.

Boldogságban úsztam, mint a szélvész repültem feleségemhez Pestre az örömhírrrel. Április 24-én Galántára utaztam feleségemmel. Itt rögtön intézkedtem, hogy a süllyi hajóállomásra irányított nyomdám ide szállitassék. Négy kajali kocsival mentem érte. Ezalatt butoraim is megjöttek, amelyet a bíró úr kocsijai hoztak be a vasutról.

Elrendeztem a nyomdában mindent, de három hónapig nem dolgozhattam, mert egy fontos géprészem valahol az úton elkallódott. Jártam a gyárakhoz, senki sem tudta vagy akarta a hiányzó géprészt megcsinálni. Végre egy bécsi Monteurtól megkaptam a géprészt.

Végre elkezdődött a munka! Az első nyomtatványt a takarékpénztár rendelte és nyomban ki is fizette. Örömben sirva adtam át feleségemnek a Galántán keresett első pénzt. Ezután bőven volt munkám, különösen sok névjegyet kellett nyomnom.

Ősszel azonban mintha kihalt volna az egész járás: egy darab munkát se rendeltek. Házalni kezdtem, kértem, kerestem a munkát. Egy helybeli úr nevetve e szavakkal utasított el: „Ugyan hagyjon békemet! Nem

eszem én a nyomtatványt; ha szükségem lesz rá, ugys magánál fogom megrendelni.”

Ez a megjegyzés kijózanított. Észrevettem, hogy Galánta nem oly nagy község, mely engem állandóan munkával képes ellátni, azért utazgatni kezdtem. Elmentem Diószeg, Vágsellye és Deákira, honnét körülbelül 20 forint értékű munkát kaptam s mikor felszámítottam a papir árát, útiköltséget, ellátásomat az úton: arra a szomorú tapasztalatra jöttem, hogy ezen munkára voltaképen ráfizetek.

Nemsokára az akkori főbíró úr a községi és körjegyzői nyomtatványokat rendezte sajtó alá, a melyek nemcsak a galántai járásban, hanem Csallóközben, sőt a szomszédos vármegyékben közkedveltségnek örvendettek. De miután a községi irodák el voltak látva nyomtatványokkal, nem értem el a remélt forgalmat.

Ezután bejártam Szeredet, Szempczet, Érsekujvárt, majd Budapestet és Bécset, honnét rengeteg sok munkával tértem vissza. Mire haza jöttem, ekkor már itthon is volt munka. A járási jegyző urak ezer meg ezer útdókönyvecskét és nyomtatványt rendeltek a főbíró útján, mely munkát körülbelül egy hónap alatt végeztem el.

Mikor az útdókönyvecskékkel készen voltam, megint hosszú pausa állott be. A járásból csak annyi munkát kaptam két hónapon át, hogy egy magam, egy éjjel feldolgoztam a kis *Boston* gépen s e munkáért 6 forintot kerestem. Megint idegenbe kellett utaznom munkáért s e mellett tengődtem át valahogy a hosszú telet. Munkáimmal mindenki meg volt elégedve, sőt meghívóimat és színlapjaimat nem egyszer dicsérték meg.

Mikor már meglehetősen sok mintám volt a készített nyomtatványokból, felküldtem azokat a budapesti szaklapok szerkesztőségeibe, bírálat végett. A „Grafikai Szemle” 1902. évi január 15-én megjelent 1-ső száma a következőket írta:

„*Neufeld Samu* szaktársunk, galántai nyomdatulajdonos, küldött be e napokban egy nyomtatvány-kollekciót, mint nemrég berendezett nyomdájának termékeit. Nem túlzunk, ha azt mondjuk, hogy *valósággal meg voltunk lepetve* úgy a nyomtatványok *tisztasága és csínja* által, mint azon körülményt illetőleg, hogy ugyancsak a beküldött nyomtatványokból ítélve, egy *kitűnően berendezett* vidéki nyomdával van dolgunk. Elkezdve a 63/95 cm. nagyságú plakátoktól, le egész a legkisebb alaku vignettáig, a könyvszedésen, meghívókon, táblázatokon és egyéb üzleti nyomtatványokon, szinlapokon, gyászjelentéseken stb. stb. *valamennyin* meglátszik az *igyekezet és szorgalom*, párosulva a *szakképzettséggel*, úgy, hogy Neufeld Samu nyomdája *nem a 2000 lakosu Galánthán*, de *bármelyik vidéki gócpontján hazánk*nak, *becsülettel állhatná meg helyét. A legkülönbélebb, célszerűen* használható betűfajokon kívül, körzetekkel, diszitményekkel és alkalmi vignettákkal is szépen el van látva a galánthai nyomda, melynek praktikus alkalmazására hogy *gondot fordít* a szorgalmas gazda, azt csaknem *minden nyomtatvány mutatja*. A nyomtatást — mint nyomdanyitási falragasza mondja — egy Siegl-féle *nagy gyorssajtóval* és egy kis *amerikai géppel* végzi *csinosan, tisztán*. Egyszóval Neufeld Samu galánthai nyomdája, *minden tekintetben* megérdemli a *méltatást* s mi csak örömről beszélhetünk ki, ha a vidéken ily *fejlett* színvonalon álló nyomdát rendeznek be oly *szakemberek*, kik nemcsak a minél nagyobb nyereségre, gyors meggazdagodásra törek-szenek, hanem a könyvnyomtató mesterség általános színvonalának *emelését* is szem előtt tartják.“

Az ugyancsak Budapesten megjelenő „Magyar Nyomdászati“ (a könyv- és könyvnyomtatás, a betűöntés és egyéb rokonszakmák havi közlönye) 1892. évi február havi II. füzeté a következőket írta:

Neufeld Samu úr Galántháról egy csomó nyomtatványmintát küldött be szerkesztőségünkhöz, bemutatva ezzel nyomdájának termékeit. Átlapozva a mintákat, melyek csinosan kiállított könyvekből, táblázatokból, körlevelekből, falragaszokból, meghívó- és eljegyzési jegyekből állanak, kétségkívül törekvést mutatnak s e minták közt *vannak olyanok is, melyek valóban dicséretet érdemelnek*. Vidéki városaink nyomdái, mint általánosan ismeretes, nincsenek kellőképpen pártfogolva, pedig minél több vidéki nyomdánk van, annál nagyobb az általános műveltségünk. A galánthai nyomda is egyike azoknak, melyek méltán megérdemlik a pártfogást.

1892-ik év március 27-én kiadtam a „Galánta és Vidéke” hetilapot. Azonban úgy anyagi, mint szellemi támogatás hiányában már augusztus hó 14-én beszüntettem azt.

Hasztalan volt minden erőlködésem, a járás nem tudott annyi munkát adni, hogy megélhettem volna. E miatt folyton utazgatnom kellett Budapestre, Bécsbe, Érsekújvárra, Vágsellyére, Szered- és Szempczre. S ennek volt is eredménye, mert lassankint annyi munkát szereztem az alacsony és versenýárok dacára, hogy a jövedelemből nemcsak amerikai gépet tudtam venni, hanem a használt nagygépet is újjal cseréltem ki s az árát egy évvel hamarabb fizethettem ki, mint kellett volna.

Ekkor rendeztem be a kész ügyvédi nyomtatványok raktáron tartását, melyek az egész megyében el voltak terjedve mindaddig, míg a budapesti ügyvédi nyomda nem keletkezett.

Nagy Béla helybeli állatorvos úr is összeállította az összes állatorvosi nyomtatványokat, sajtó alá adta s ezek a kitűnő szerkesztés, jó papír és tiszta nyomás miatt Pozsony-, Nyitra- és Trencsénvármegyében általában használatban voltak.

Később egyházi nyomtatványokat kezdtem raktáron

tartani, amelyek szintén elterjedtek Pozsony- és Nyitra-megyében.

E közben kocsiszámra hozták a munkát a diószegi cukorgyártól, majd a vágsellyei ármentesítő társulattól, a bábolnai méntelep parancsnokságtól stb. A sok összehozható munka elvégzésére kénytelen voltam egy petróleummotort beszerezni. Igen sok új betűt, több gépet vásároltam össze ebben az időben.

1897-ben ismét sovány esztendő köszöntött be. Munkám kevesbedett. A vidéken mindenki nyomdák keletkeztek s így én csak a galántai járástól kaphattam munkát.

Ebben a szűk esztendőben, január hó 3 án újra megindítottam a „Galánta és Vidéke” hetilapot. A vidéki kis nyomdászokkal pedig abban egyeztem meg, hogy nem fogok városaikba utazgatni munkáért, ha nagyobb vagy szebb munkákat nálam rendelik meg.

A „Galánta és Vidéke”-nek 9 évig voltam kiadója s részben felelős szerkesztője. Sok munkámba került, de nem volt érdemes vesződnöm vele. Ha a könyomatosból közöltem általános cikkeket, nem érdekelt a lap senkit. Ha pedig helyi közérdekű dolgokat tárgyaltam, akkor egyik-másik megneheztelt reám. Szóval háládatlan mesterség újságot csinálni.

E mellett a hirdetések oly rosszul fizették úgy a helybeli, mint a vidéki felek, hogy a lap a nyomdaköltségének felét sem fedezte. Kilenc évig mindig deficitel dolgoztam.

Eleinte voltak előfizetők, de nem volt hirdetés; a vége felé már volt hirdetés, de kevesbedett az előfizetők száma. Pedig a lap fentartása érdekében minden lehetőt elkövettem.

Igy 1898. és 1899-ben regénymellékletet adtam a laphoz hetenkint, amelyet a „Képes Családi Lapok”-tól vettem. 1900-ban pedig a leghíresebb íróktól kezdtem közölni tárcacikkeket, amiért külön 100 forintot kellett

fizetnem egy évre. Karácsony, husvét vagy bármilyen nevezetesebb alkalomkor diszes mellékletet adtam, sokszor egész íven. Ugyancsak 1900-ban a „Galántai Naptár”-ral kezdtem kedveskedni előfizetőimnek. A lapnak tisztességes hangja volt. A kétértelműséget, erkölcsöt sértő kitételeket, szélhámos hirdetéseket soha sem közöltem. Ellensége voltam a nyíltterezésnek és minden néven nevezett személyeskedésnek. E mellett nemcsak a bel-tartalomra, de nagy súlyt fektettem a lap külsejére, csinosságára. A munkát nem sajnáltam. Félretettem bármily sürgős elintézni valómat s elsőbbséget adtam a lap elkészítésének. Nem is mondhatja senki, hogy nem jelent meg pontosan. Tartalma is önálló volt, legtöbbet foglalkozott a járás és Galánta érdekeivel s hogy jól volt szerkesztve, legjobban bizonyítja ama körülmény, hogy a „Magyar Ujságírók Országos Szövetsége” meggyőződésén lapom tisztességes voltáról és a hirlapkiadás terén kifejtett buzgalmamról: megválasztott rendes tagjának. Ugyanekkor tagja lettem a Leipzigben székelő „Schutzverein der Zeitungsverleger” egyletnek is.

Azonban hasztalan minden elismerés, ha azok legkevesebb támogatásban részesítenek, akiknek leginkább érdekükben állna. Épp ezért elhatároztam magamban, hogy a lapot beszüntetem. S 1904-ik év december havában megtettem.

Midőn a lap beszüntetését tudomására adtam nsgos Zilahy Simon úrnak, a „Magyar Ujságkiadók Országos Szövetsége” elnökének, a következő levelet intézte hozzám:

MAGYAR UJSÁGÍRÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE.

Budapest, 1905. január 16.

Tekintetes

Neufeld Samu úrnak

Galánta.

Tisztelt kollega úr!

Becsés levelének a szövetségre tartozó hivatalos tartalmát közölni fogom a Szövetség választmányával, ahol alapszabályszerű elbánás tárgya lesz. A

magam részéről igazán sajnálom, hogy nem volt sikere a Galánta és Vidéke című lapjával, pedig éppenséggel rászolgált bőven a legnagyobb sikerre úgy minthogy igazán rászolgált kollégáinak tiszteltetésére. Őszintén kívánom, hogy minden vállalkozásában sikere legyen s maradtam kollegális tisztelettel

MAGYAR UJSÁGKIADÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

Zilahy

elnök.

Ugyancsak a „M. U. O. Sz.”-nek hivatalos közlönye, az „Ujságkiadók Lapja” 1905. évi márciusi számában ezeket írta:

Neufeld Samu kollégánk január 13-án kelt levelével értesíti a Szövetség elnökét, hogy Galánta és Vidéke című lapját a IX. évfolyam végén beszüntette. Levelében a következőket mondja: Gyermekkorom óta, 25 év óta, folyton újságcsinálással foglalkozom és sajnálattal válok meg tőle. Sajnálom, hogy a Szövetségtől, szeretve tisztelt Elnök úrtól el kell válnom. Csupán egy vigaszom van, hogy tisztességes lapot adtam ki, mellyel használtam a járásnak és Galánta városának. — Neufeld kollégánk a szövetség megalakulása óta volt tagtársunk, ki ügyes ideáival, életrevaló indítványaival mindig bebizonyította, hogy értékes tagja a Szövetségnek. Kiválását már ezért is sajnálattal vette tudomásul a Szövetség, amikor Zilahy elnök szép szavakban jelentette ezt be a választmánynak.

A „Galánta és Vidéke” tehát nem ünnepelhette meg X. éves fennállásának jubileumát. De lehet, hogy a mi nekem nem sikerült, talán másnak jobban bevág; a mit kívánok is, mert jó ha a járásnak van lapja. Én azonban, az említett körülmények közt annak kiadásával egyelőre nem foglalkozom és pedig főképpen azért, mert a deficiten kívül egyéb munkák végzésében hátráltat s keresetemet megrövidíti, a mint 1897. óta tényleg úgy is van.

Mindezt valahogy kihevertem. De 1904-ben, mivel a folyton növekvő és fejlesztett vállalat befogadására a helyiség szűknek bizonyult, építkeznem kellett.

Az építkezés folytán helyiségünk megnagyobbodván új és nagyobb gépekkel láttuk el a nyomdát. A petróleum motor helyett gőzgép; a Boston-gép helyett Official gyorsajtó; a tömöntő-gép helyett betűk; a varrógép-rendszerű perforáló gép helyett lábbal taposó perforáló-gép; a kézi fűzőgép helyett nagy gőz- és lábajtású fűző-gép: az emeltyűs papírvágó-gép helyett egy kerek nagy papírvágó-gép: a kis számozó-gép helyett önfesté-kező automatikus számozó-gép és végre az 1896-ban beszerzett nagy nyomdai gyorsajtó helyett, egy legújabb rendszerű nagy gyorsajtó állíttatott fel 1914. végén: úgy, hogy a fokozatos cserélés által a régi nyomdából majd semmi sem maradt meg. Ha még tekintetbe vesszük, hogy most még újabb rendszerű gépek vannak, mind villanyerőre berendezve, sőt még egy hajtógatógép is van, szintén villanymotorral, ami egész Szlovénországban nem található vidéki nyomdában, mondhatni, hogy a nyomda keresztül-kasul ujonnan a kor igényeinek megfelelően van berendezve.

Üzletünk és nyomdánk ma oly berendezett, hogy messze vidéken nem találunk hasonlót. Bármilyen nyomdai munkát elvállalhatunk s olcsóbban és jobban dolgozunk, mint hasonló cégek nagyobb árak mellett.

Támogatóinknak és megrendelőinknek hálás köszönetünket fejezzük ki támogatásukért, egyúttal alázatosan esedezünk, hogy a jövőben se tagadják meg tőlünk szíves pártfogásukat, mert minél hathatósabban felkarolják vállalatunkat, annál versenyképesebb, jobb és olcsóbb lesz nyomdánk és könyvkötészetünk s így ebből nemcsak nekünk lesz hasznunk, hanem valamennyi megrendelőnek.

A tisztelt közönség szíves pártfogásáért ismételten esedezik

a legmélyebb tisztelettel
NEUFELD SAMU ÉS JÓZSEF.

Papirkereskedésünkben

állandóan nagy raktáron vannak a következő
cikkek:

Átlátszó rajzpapír	Ezüst papír
Arany festék	Ezüst festék
Arany tenta	Ezüst tenta
Arany papír	Emlék-könyvek
Árú-címkék	Egyh. nyomtatványok
Árú-könyvecskék	Eljegyzési kártya
Asztalkendő	Ecsetnyél
Bélyegzők	Falcoló-csont
Bélyegző-festék	Fehérnemű-tenta
Bélyegző-szelence	Festékek
Bélyegnedvesítő	Festékek dobozban
Billet de Corresp.	Festék-csészék
Befőző hártypapír	Festék-szelence
Borítékpapír, színes	Falragaszkapocs
Betűjelző-ecsetek	Folyó-számlák
Bankjegyrag. papír	Festékdörzsölő-lap
Csomagoló-papír	Gyász pecsétviasz
Csipke-papír	Gyász-névjegy
Csiszolópapír	Hártypapír
Címlapok	Hangjegypapír
Cartonpapír	Hectograf-tenta
Closet-papír	Írópapír
Dísznaplók	Írófüzetek
Enyvezett papír	Itatóspapír
Ecsetek	Itatós-deszka
Enyv, folyékony	Írónók

Írónhegyszű	Másoló-tenta
Írónhegyszűsítű	Másoló-viaszlapok
Írónhegyszűdű	Márványpapír
Írótollak	Mézga, oldva
Írón, színes	Mésgatűrlű
Írónbél	Mézga-ecset
Íróasztali mappa	Mézga-szallag
Írótenta	Miniszterpapír
Íróasztali eszközök	Naplók
Írótoll-dobozok	Naptárak
Írkák	Névjegyek
Íratfűzőgép	Névjegy-boríték
Íratfűző kapocs	Nemzeti zsinag
Jegyzűkönyvek	Ostya
Jegyzet-block	Ollű, irodai
Jelű-ecset	Órarend
Jelű-toll	Okmánypapír
Kréták	Pénztári ellentűmb
Kihűzőtoll	Papirkés
Körzők	Papirtálca
Képes ívek	Palatábla
Kifestési könyv	Palavessző
Levélboríték	Pecsétviasz
Levélpapír dobozban	Porzű
Levélpapír nyolcadrét	Porzűtál
Levélpapír negyedrét	Porzűkanál
Levélpapír gyászszélű	Porcellán tűmb
Levélpapír borítékban	Porcellán tentatartű
Lemez-papír	Rajz-deszka
Levonűkép	Rajzeszkűz
Levélcsiptetű	Rajzfűzet
Levélkűtű-könyv	Rajzpapír
Levélragaszkű	Rajzsín
Másoló-papír	Rond-írótoll
Mintazacsű	Selyempapír
Másoló-könyv	Sorjelző

Szalmalemez
Szivacs
Szines írón
Szines papír
Szines tenták
Szines írópapír
Szürke-papír
Számlák
Szines zsineg
Tentatartó
Tortapapír
Tafotapapír
Töltő-toll
Törölő-mézga
Törölő-kés
Tollszár
Tolltartó
Toll-álvány
Toll tok
Toll-tárca

Tollak acélból
Tentairón
Tentafolt-tisztító
Tus, khinai
Tus, olvasztott
Tárca-írón
Tenták
Üdvözlő-kártya
Üvegtollak
Üzleti könyvek
Vonalzott papír
Virágpapír
Vászonboríték
Vonalzók
Vizsga-mintalap
Zseb-írónok
Zseb-tollszárok
Zsinórok
Zsineg kötőzésre

